

Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina operation (Atalanta)

Sammanfattning

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2014/15:14 Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats (Atalanta).

Utskottet förordar, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett mandat för styrkan enligt beslut i FN:s säkerhetsråd, att riksdagen medger att regeringen under högst fyra månader 2015 ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 160 personer till förfogande för deltagande i EU:s marina operation (Atalanta). Utskottet konstaterar att det finns ett tydligt folkrättsligt mandat för insatsen i ljuset av resolutioner i FN:s säkerhetsråd och den somaliska regeringens samtycke till insatsen.

Utskottet konstaterar att behovet av att sända humanitär hjälp med sjötransporter till Somalia fortfarande är omfattande. Det är därför angeläget att EU:s marina insats kan bidra till att höja säkerheten i farvattnen utanför Somalia.

Utskottet välkomnar att överföringsavtalen med länder i regionen, som gör det möjligt att lämna över omhändertagna personer för lagföring, anger att en överförd person ska behandlas humant och inte utsättas för tortyr eller inhuman behandling eller straff, att vederbörande ska ställas inför rätta eller frigges inom rimlig tid samt att den rättsliga prövningen ska vara rättvis och öppen och göras av en kompetent, oberoende och opartisk instans.

Utskottet understryker vikten av att Sverige aktivt verkar för att FN:s säkerhetsråds resolutioner 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet, 1612 (2005) om barn i väpnade konflikter och 1820 (2008) om sexuellt våld i väpnade konflikter ska vara självklara beståndsdelar i det freds- och säkerhetsfrämjande arbetet inom operationen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats (Atalanta)	6
Propositionen	6
Utskottets ställningstagande	7
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Propositionen	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats (Atalanta)

Riksdagen medger att regeringen under högst fyra månader 2015 ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 160 personer till förfogande för deltagande i Europeiska unionens marina operation (Atalanta), under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av Förenta nationernas säkerhetsråd. Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:14.

Stockholm den 11 december 2014

På sammansatta utrikes- och försvarsutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Allan Widman (FP), Hans Wallmark (M), Åsa Lindestam (S), Karin Enström (M), Anna-Lena Sörenson (S), Johan Forssell (M), Peter Jeppsson (S), Kerstin Lundgren (C), Pernilla Stålhammar (MP), Sofia Arkelsten (M), Olle Thorell (S), Mikael Jansson (SD), Hans Linde (V), Mikael Oscarsson (KD) och Alexandra Völker (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I regeringens proposition 2014/15:14 Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats (Atalanta) föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att under högst fyra månader 2015 ställa en svensk väpnad styrka bestående av högst 160 personer till förfogande för deltagande i insatsen Atalanta, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av FN:s säkerhetsråd.

Propositionen har remitterats till utrikesutskottet. Utrikesutskottet och försvarsutskottet har därefter beslutat – med stöd av 7 kap. 7 § riksdagsordningen – att bereda propositionen och tillhörande motion i ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott (UFöU).

Den 20 november 2014 höll kabinetssekreterare Annika Söder från Utrikesdepartementet, statssekreterare Jan Salestrand från Försvarsdepartementet och överbefälhavare Sverker Göransson en föredragning för utrikesutskottet och försvarsutskottet med anledning av det svenska deltagandet i EU:s marina insats (Atalanta).

Bakgrund

FN:s livsmedelsprogram (WFP) och Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) gick i juli 2007 ut med en internationell förfrågan om assistans med eskort av humanitära hjälpsändningar som sjövägen transporterades till Somalia i WFP:s regi. Mot denna bakgrund antog FN:s säkerhetsråd ett flertal resolutioner under perioden 2008–2013 (1814, 1816, 1838, 1846, 1851, 1897, 1918, 1950, 1976, 2020, 2070 och 2125) i vilka man bl.a. konstaterar att situationen i Somalia utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet. Med stöd av kapitel VII i FN-stadgan har man uppmanat stater och internationella organisationer att bidra till att förebygga, avvärja och bekämpa sjöröveri och väpnade rån utanför Somalias kust samt att skydda fartyg som deltar i transport och tillhandahållande av humanitära hjälpsändningar till Somalia.

Den 10 november 2008 antog Europeiska unionens råd (rådet) rådets gemensamma åtgärd 2008/851/GUSP om Europeiska unionens militära insats i syfte att bidra till avvärjande, förebyggande och bekämpande av sjöröveri och väpnade rån utanför Somalias kust. Insatsen, som kallas Atalanta, inleddes den 8 december 2008, och dess första mandat löpte till att börja med fram till den 13 december 2009. Därefter har mandatet förlängts genom följande beslut: 2009/907/GUSP, 2010/766/GUSP, 2012/174/GUSP, och gäller till den 12 december 2014. Rådet förväntas innan dess att förlänga mandatet till den 12 december 2016.

Det svenska deltagandet i insatsen har vid tre tidigare tillfällen varit föremål för riksdagens ställningstagande genom förslag i propositioner om svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats utanför Somalias kust (prop. 2008/09:108, bet. 2008/09:UFöU3, prop. 2009/10:84, bet. 2009/10:UFöU3 och prop. 2012/13:66, bet. 2012/13:UFöU2).

Den 3 april 2014 (Fö2014/332/MFI, samlingsakt) gav regeringen Försvarmakten i uppdrag att börja planera och förbereda för ett eventuellt svenskt deltagande i Atalanta. Inriktningen var att deltagandet skulle genomföras tillsammans med Nederländerna. Den 25 juni 2014 (Fö2014/332/MFI, samlingsakt) gav regeringen Försvarmakten i uppdrag att börja planera och förbereda för ett svenskt militärt bidrag till Atalanta (bestående av ett styrkehögkvarter, helikoptrar och stridsbåtar med besättningar) ombord på ett nederländskt fartyg.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att regeringen under högst fyra månader 2015 ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 160 personer till förfogande för deltagande i EU:s marina insats (Atalanta), under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av Förenta nationernas säkerhetsråd. Insatsen kommer särskilt att handla om att skydda humanitära hjälpsändningar från FN:s livsmedelsprogram (WFP) av central betydelse för Somalias befolkning.

I propositionen redogör regeringen bl.a. för problemen med sjöröveri och väpnade rån utanför Somalias kust, den svåra humanitära situationen i Somalia och det internationella samfundets och Sveriges engagemang i landet. Vidare redogörs för insatsen och det föreslagna svenska deltagandet.

Utskottets överväganden

Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats (Atalanta)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen medger att regeringen under högst fyra månader 2015 ställer en svensk väpnad styrka till förfogande för deltagande i Europeiska unionens marina insats (Atalanta), under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av Förenta nationernas säkerhetsråd.

Propositionen

FN:s säkerhetsråd har med stöd av kapitel VII i FN-stadgan bemyndigat de stater som samarbetar med Somalias regering att i Somalia och på dess territorialhav vidta alla nödvändiga åtgärder för att stävja sjöröveri och väpnade rån till havs. Detta ger tillsammans med internationell sedvanerätt och relevanta artiklar i FN:s havsrättskonvention en tydlig folkrättslig grund för EU:s marina insats Atalanta. Regeringen konstaterar att insatsen verkar på somaliskt territorium med samtycke av Somalias regering.

Mot bakgrund av den fortsatt svåra humanitära situationen i Somalia och hotet från sjöröveri konstaterar regeringen att det alltjämt finns ett stort behov av en internationell marin närvaro och EU:s marina insats Atalanta, inte minst för att säkerställa de humanitära hjälptransporterna. Regeringen konstaterar också att ett förnyat svenskt bidrag till Atalanta tillsammans med övriga insatser för Somalia, bekräftar och stärker det svenska engagemanget för landet.

Avsikten är att det svenska deltagandet i insatsen inleds i februari 2015. Regeringen föreslår att det svenska bidraget utgörs av ett styrkehögkvarter bestående av en styrkechef, ca 20 stabsofficerare, två helikoptrar (Hkp 15) och två stridsbåtar med besättning. Bidraget till insatsen baseras ombord på ett nederländskt fartyg. Mot denna bakgrund söker regeringen riksdagens medgivande att under högst fyra månader ställa en svensk väpnad styrka bestående av högst 160 personer till förfogande för EU:s marina insats (Atalanta). Det svenska bidraget till insatsen beräknas till ca 60 personer. Under försämrade säkerhetsförhållanden är det viktigt att regeringen har möjlighet att tillfälligt förstärka de militära insatser som Sverige genomför. Förstärkningen kan omfatta såväl tillförsel av personal och materiel som undsättning och evakuering. En förutsättning för en sådan åtgärd är att den sker i överensstämmelse med folkrätten.

Utskottets ställningstagande

Enligt 15 kap. 16 § regeringsformen får en svensk väpnad styrka sändas till ett annat land om riksdagen medger det, om det är medgivet i en lag som anger förutsättningarna för åtgärden eller om skyldigheten att vidta åtgärden följer av en internationell överenskommelse eller en förpliktelse som har godkänts av riksdagen.

Utskottet noterar att den humanitära situationen i Somalia har förbättrats något under senare år, men fortfarande är en av de svåraste i världen. De humanitära behoven i Somalia kräver även framöver ett omfattande engagemang från omvärlden. Utskottet beklagar att möjligheterna för de humanitära organisationerna att verka i landet alltfjämt är begränsade på grund av säkerhetsläget och logistiska svårigheter. Utskottet anser att det internationella samfundet har ett ansvar att lindra nöden och fattigdomen för Somalias befolkning.

Under 2014 beräknas ca 3,2 miljoner människor i Somalia vara i behov av humanitär hjälp. Behovet av att sända humanitär hjälp med sjötransporter till Somalia är fortfarande omfattande. Det är därför angeläget att EU:s marina insats (Atalanta) kan bidra till att förhöja säkerheten i farvattnen utanför Somalia.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är särskilt viktigt att insatsen även fortsättningsvis kan bidra till att humanitära hjälpsändningar från FN:s livsmedelsprogram (WFP) och sjötransporter för Afrikanska unionens styrka i Somalia (Amisom) når fram till det somaliska fastlandet.

Utskottet konstaterar att det i ljuset av resolutioner i FN:s säkerhetsråd och den somaliska regeringens samtycke till insatsen finns ett tydligt folkrättsligt mandat för insatsen. Utskottet menar att ett förnyat svenskt deltagande i insatsen svarar mot ett tydligt och efterfrågat stöd till FN:s verksamhet.

Utskottet delar regeringens bedömning att ett förnyat svenskt bidrag till EU:s marina insats, tillsammans med Sveriges pågående deltagande i EU:s militära utbildningsinsats (EUTM Somalia) och i EU:s civila stöd till utveckling av kustbevakning i regionen (EUCAP Nestor), bekräftar och stärker det svenska engagemanget för Somalia. Vidare anser utskottet att ett bidrag stärker Sveriges roll i genomförandet av EU:s strategi för Afrikas horn och i diskussionen om EU:s samlade ansats för att bemöta utmaningarna i regionen. Deltagandet stärker också Sverige som en trovärdig och respekterad aktör inom ramen för EU:s krishantering.

Utskottet anser att ett svenskt deltagande i insatsen utgör ett betydelsefullt bidrag till den internationella kampen mot sjöröveri. I detta sammanhang noterar utskottet att EU, i syfte att säkerställa en effektiv och rättssäker hantering av omhändertagna personer som misstänks för sjöröveri eller väpnade rån mot fartyg, har slutit överföringsavtal med Kenya, Seychellerna, Mauritius och Tanzania för att göra det möjligt att lämna över omhändertagna personer för lagföring. Kenya har dock annullerat avtalet till förmån för prövning i varje enskilt fall. Utskottet konstaterar att det i respektive överföringsavtal ingår ett antal preciserade villkor för hur överförda personer

ska behandlas, lagföras och ställas inför rätta. Kraven i dessa avtal är bl.a. att folkrätten, inklusive de mänskliga rättigheterna, fullt ut respekteras under och efter en sådan överföring. I detta sammanhang vill utskottet också framhålla att FN:s säkerhetsråds resolutioner om situationen utanför Somalias kust understryker att rättsliga förfaranden måste ske i överensstämmelse med folkrätten och internationell människorättslagstiftning.

Utskottet vill understryka vikten av att Sverige aktivt verkar för att FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet, 1612 (2005) om barn i väpnade konflikter och 1820 (2008) om sexuellt våld i väpnade konflikter ska utgöra självklara beståndsdelar i det freds- och säkerhetsfrämjande arbetet inom insatsen. Utskottet välkomnar därför att all svensk personal som deltar i insatsen genomgår grundläggande utbildning som svarar mot FN:s säkerhetsråds resolution 1325 och Försvarsmaktens interna riktlinjer. Därtill ska särskild utbildning och träning av chefer i samband med förberedelser för deltagande. Utskottet anser liksom regeringen att det är väsentligt att inte bara ha kunskap om den allmänna betydelsen av genderperspektiv och genomförande av aspekter i resolution 1325 utan också att integrera dessa i det löpande stabs- och planeringsarbetet inom insatsen. Vidare vill utskottet understryka vikten av att dessa resolutioner även genomsyrar utvecklingssamarbetet och att ett jämställdhets- och barnperspektiv integreras i all relevant verksamhet i Somalia.

Utskottet noterar att det i propositionen anges att avsikten är att det svenska deltagandet i insatsen ska inledas i februari 2015. Regeringen föreslår att det svenska bidraget ska utgöras av ett styrkehögkvarter bestående av en styrkechef, ca 20 stabsofficerare, två helikoptrar (Hkp 15) och två stridsbåtar med besättning. Bidraget till insatsen baseras ombord på ett nederländskt fartyg. Sverige kommer att bidra med ca 60 personer till insatsen. Den begärda personalramen föreslås dock bli 160 personer för att regeringen under försämrade säkerhetsförhållanden ska ha möjlighet att tillfälligt förstärka den militära insatsen. Utskottet förutsätter att riksdagen, genom berörda utskott eller i kammaren, får information i anslutning till att en beslutad marginal för förstärknings- och evakueringsinsatser tas i anspråk. Utskottet påminner om att en större, permanent ökning av den svenska truppinsatsen utöver 160 personer inte kan ske utan att riksdagen fattar ett nytt beslut.

Utskottet konstaterar att regeringen beräknar att kostnaderna för det svenska bidraget inom ramen för EU:s marina insats Atalanta under 2015 uppgår till högst 75 miljoner kronor. Kostnaderna belastar anslaget 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Utskottet noterar att beslut i kammaren om försvarsutskottets budgetförslag för utgiftsområdet är inplanerat till den 16 december (bet. 2014/15:FöU1).

Utskottet fäster stort värde vid att samarbetet och koordineringen mellan insatsen Atalanta och de övriga insatserna utanför Somalias kust är väletablerade och fungerar effektivt och konstruktivt.

Utskottet konstaterar att när riksdagen ger regeringen bemyndigande att sända en svensk väpnad trupp på uppdrag i ett annat land är det ett beslut som innebär ett betydande ansvar. Som tragiska erfarenheter har visat går det inte att utesluta förluster av människoliv i samband med fredsfrämjande uppdrag och krishanteringsinsatser.

Mot ovanstående bakgrund föreslår det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet att riksdagen bifaller proposition 2014/15:14.

Utskottet förordar, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett mandat för styrkan enligt beslut i FN:s säkerhetsråd, därmed att riksdagen godkänner att regeringen, fr.o.m. februari månad 2015 och under högst fyra månader, ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 160 personer till förfogande för deltagande i EU:s marina insats (Atalanta).

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2014/15:14 Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina operation (Atalanta):

Riksdagen godkänner att regeringen under högst fyra månader 2015 ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 160 personer till förfogande för deltagande i Europeiska unionens marina operation (Atalanta), under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av Förenta nationernas säkerhetsråd (se avsnitt 8).